

Un istoric al culturii

La începutul anilor '80, ca proaspăt absolvent al Universității din Cluj, am fost repartizat la Sovata. Aproape zilnic, mergeam la cele două biblioteci din oraș, unde găseam revistele de cultură, *România Literară*, *Săptămâna*, *Flacăra* sau revista *Lumea*. Era cam tot ce se putea citi în acei ani. Odată l-am întrebat pe bibliotecar dacă are cărțile scriitorului Paul Goma, pe atunci în vogă, datorită cronicilor Monicăi Lovinescu de la *Radio Europa Liberă*. Mi-a spus că nu le are. După câteva zile m-a întrebat dacă doresc să le citesc. I-am răspuns că, da, doresc. Le avea puse undeva în depozit, ascunse pentru că s-a primit ordin să fie clasate. Îngrijorat, l-am întrebat dacă nu e riscant ceea ce face și mi-a răspuns că are un șef deosebit, care-l protejează, pe Dimitrie Poptămaș. S-a interesat dacă îl cunosc. Bineînțeles că nu-l cunoșteam. Era puțin mirat, cum, eu nu-l cunosc pe Poptămaș? Foiletonând apoi, din când în când, ziarul de atunci *Steaua Roșie*, întâlneam numele lui Dimitrie Poptămaș în legătură cu vreun eveniment cultural care putea fi făcut atunci public. Apoi, după '89, devenind cercetător la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” al Academiei Române, drumurile noastre s-au intersectat tot mai mult. Dimitrie Poptămaș, Directorul Bibliotecii Județene, era un director neoficial al culturii mureșene. Aproape în fiecare an ne stabilea calendarul manifestărilor științifice. Mereu propunea personalități din panteonul culturii românești, evenimente care meritau să fie marcate, în anii de atunci, fiind gazda a zeci de conferințe, simpozioane, colocvii etc. Ca cercetător în istorie, eram de multe ori pus în situația de a apela la ajutorul directorului Bibliotecii Județene pentru diverse referințe bibliografice. Trăind o viață în bibliotecă, de la vârsta de 17 ani, cunoștea toate tainele biblioteconomiei, ale bibliografiilor de specialitate, toate secretele cărții, ale cărții ca valoare de patrimoniu și informare. Cred că asemeni lui Jorge Luis Borges, Dimitrie Poptămaș își imaginează Paradisul ca un fel de bibliotecă. De altfel, cărții, istoriei cărții și bibliotecii, ca principal spațiu al colecțiilor de

cărți, de manuscrise, periodice, i-a dedicat cea mai mare parte a cercetărilor sale. Ca urmare, zeci de articolele, studii și cărți semnate de Dimitrie Poptămaș au ca subiect, majoritatea, cartea și iar cartea. Cartea veche, circulația ei în spațiul județului Mureș, cartea ca factor al formării limbii române unitare și al conștiinței naționale, autorii cărților, cu atelierul lor de creație, au revenit ca un adevărat leitmotiv în scrisul său. Astfel, cu peste zece ani în urmă a publicat cartea *Philobiblon mureșean. O viață printre oameni și cărți*; o carte despre biblioteci și valorile depozitate în ele, despre cărți, ca note de lectură, rememorând istoria cu evenimentele și personalitățile ei.

În aceeași notă tematică, Dimitrie Poptămaș ne oferă o nouă carte, *O viață printre oameni și cărți*, o carte sinteză, un raport cultural al ultimilor zece ani trăiți pentru și prin cărți și cultură, în general, pentru cultură ca mod de viață și destin. O carte masivă, de peste 600 de pagini, care are valoare de document și certificat de identitate pentru omul de cultura Dimitrie Poptămaș, al unui om care continuă să rămână mereu conectat la fenomenul cultural actual și la reconstituirea istoriei poporului său.

Compartimentată în șapte secțiuni, cartea debutează cu un capitol despre..., binențeles, cărți și biblioteci. Un studiu extins pe mai multe pagini ne oferă o scurtă istorie a Bibliotecii Județene Mureș, biblioteca publică din țară cu cele mai multe publicații, cu fondurile Bibliotecii Teleki-Bolyai totalizând peste 900.000 de de volume. O bibliotecă impresionantă, care în decursul anilor a fost vizitată de mari personalități culturale și politice, Regina Maria, Regele Mihai, Nicolae Iorga, Emil Racoviță, Sextil Pușcariu, Ion Chinezu, Tudor Vianu, Bitay Árpád, Octavian Goga, Augustin Buzura, Marin Sorescu ș.a. Primul capitol continuă cu studii despre bibliotecari și personalități marcante ale literaturii și Bisericii Greco-Catolice, cum au fost cardinalul Alexandru Todea și protopopul de Târgu Mureș, Iosif Pop, numit Vicar al Târgu-Mureșului după cedarea părții de nord a Ardealului Ungariei, prin Dictatul de la Viena. O perioadă grea, dramatică, din păcate încă necercetată în întregime, rapoartele primite în acei ani de la parohiile din Vicariat s-au pierdut, fiind oferite istoricului Silviu Dragomir pentru a fi duse la Conferința de Pace de la Paris.

Dimitrie Poptămaș reprezintă astăzi legatarul operei marelui istoric Vasile Netea, aproape întreaga arhivă a istoricului adunată în decursul anilor, manuscrisele operelor sale fiind depuse la

Biblioteca Județeană Mureș, ca un gest de recunoștință pentru județul în care s-a născut și ca semn al prieteniei și încrederii în directorul de atunci al instituției. Un întreg capitol din carte este dedicat lui Vasile Netea, autorul cărții punând în valoare dimensiunea impresionantă a operei acestuia, personalitatea autorului relevată prin memoriile sale, publicate într-un volum distinct, relațiile cu contemporanii săi, Iuliu Maniu, Octavian Tăslăuanu, Mircea Streinu, Nicolae Comșa, Valeriu Nițu și alții. Pe marginea personalității istoricului Vasile Netea, așa cum se reflectă în *Memorii*, editate în 2010, Dimitrie Poptămaș notează: „Fără îndoială, Memoriile lui Vasile Netea confirmă pe deplin măreția istoricului, care nu este cu nimic mai prejos față de alte spirite consacrate din generațiile mai vârstnice, ori mai tinere contemporane cu el. Numele său se alătură în panteonul istoriografiei românești lui Xenopol, Iorga, Onciul, Nistor, Bogdan, Giurescu, Lupaș, Daicoviciu, Prodan, Pascu, Zub, Berindei și alții. L-am putea alătura atâtor alți oameni de litere și cultură cărora menționarea alături de Vasile Netea le-ar face cinste, completând în mod fericit și firesc pleiada oamenilor de seamă români.”

De aproape 25 de ani, Dimitrie Poptămaș s-a numărat printre cei mai implicați oameni de cultură din România în recuperarea în planul culturii naționale a românilor din Basarabia și Bucovina de Nord. Celor două provincii românești le-a dăruit o bibliotecă, este vorba de Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău, creată prin cărți și publicații colecționate prin implicarea Directorului Bibliotecii din Târgu-Mureș, și *Almanahul „Țara Fagilor”*, în 22 de volume, Bucovinei de Nord. A scris articole și a susținut conferințe despre unirea celor două provincii cu Regatul român la 1918, despre personalitățile istorice cu valoare de simbol pentru provinciile anexate la URSS în 1940. O parte din aceste studii și articole sunt publicate în volumul *O viață printre oameni și cărți*.

Astrist cum îi place cu mândrie să-și spună, Dimitrie Poptămaș reprezintă astăzi, alături de alți oameni de cultură, unul din cei mai activi membri ai Asociațiunii. Din această calitate s-au născut numeroase articole și conferințe, contribuții istorice menite a pune în lumină trecutul multor așezări din spațiul județului Mureș. A scris apoi, numeroase articole pentru omagierea unor colegi de generație, istorici, scriitori, publiciști, precum Ioan Ranca, Vasile Dobrescu, Lazăr Lădariu, Valentin Marica, Liviu Boar, sau în memoria unor personalități ale bisericii și istoriografiei românești

care nu se mai află printre noi - compozitorul Liviu Comes, preotul Liviu Maximilian Sabău, istoricul și prietenul său Grigore Ploșteanu, Petru Nicușan, omul care aproape 20 de ani a fost sufletul Partidului Național Țărănesc-Creștin Democrat din județul Mureș. Recenzii și note de lectură, portrete ale unor colegi și prieteni întregesc masivul volum pregătit pentru tipar. Cartea se încheie cu interviurile date unor ziariști din oraș, adevărate mărturisiri autobiografice care ne relevă personalitatea omului de cultură Dimitrie Poptămaș, cu experiențele sale de viață, originea familiei sale, o întreagă dinastie de preoți și învățători, începuturile incerte din anii tinereții, când purta stigmatul de a fi fiul unui preot care refuza să se lepede de Biserica Greco-Catolică, interzisă de regimul comunist în 1948.

Dar, interviurile ne transmit și o lecție de viață, despre modul cum oamenii pot supraviețui spiritual prin cultură, traversând regimuri politice ostile, atee, când cultura națională era marginalizată.

Volumul *O viață printre oameni și cărți* constituie o carte reprezentativă pentru opera și viața sa. Ea ilustrează preocupările de o viață ale omului de cultură care a avut șansa de se refugia între cărți, de a putea citi ceea ce cei mai mulți intelectuali nu reușeau în anii comunismului, datorită cenzurii, lecturi care i-au permis să păstreze legătura cu literatura și istoriografia interbelică. De aceea, cred, conferințele publice, articolele și cărțile semnate de Dimitrie Poptămaș au de multe ori un caracter mesianic, marcate de credința nelimitată în cultură, în destinul fericit al poporului român, care îl apropie ca stil, ca tematică de opera istoricilor V. Netea, Nicolae Comșa, Corneliu Albu și alți cărturari care reprezintă spiritul ardelean de altădată, creat sub semnul etosului culturii și al educației.

O viață printre oameni și cărți este o carte foarte frumoasă, realizată într-un stil plăcut, sincer, scrisă cu bucurie, într-o limbă frumoasă, o carte pe care o recomandăm cu bucurie tuturor celor care doresc să cunoască o parte din istoria culturii din spațiul județului Mureș la începutul secolului XXI și viața omului de cultură Dimitrie Poptămaș.

Cornel SIGMIREAN